

Aşağıdaki metin Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun 10 Ekim 2019 tarihli toplantısında, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün birleştirilerek güçlendirilmesi konusunda bir tavsiye kararı alınmasına ilişkin sivil toplum kuruluşlarını temsilen yaptığım konuşmadır.

.....

BAŞKAN () – Şimdi tüm dernekler adına sözü size (Osman Erdem’e) bırakıyoruz, yirmi dakika içinde toparlarsak hepsini çünkü daha sonra kalabalık bir misafir grubumuz var, onları dinlemeye fırsatımız olsun.

Buyurun, söz sizde.

Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı OSMAN ERDEM

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; ben Doğa Araştırmaları Derneği Başkanıyım ama biz aslında 2010 yılında sayın vekilimin biraz önce ifade ettiği- Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu’nun Meclise sunulduğu tarihte bu tasarıya doğa koruma adına katkılarımızı sunmak üzere Tabiat Kanunu İzlem Girişimi olarak kurulduk. Bizler 125 sivil toplum kuruluşunu temsilen buradayız. Ankara’da olan ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren, biraz önce isimlerini ifade ettiğiniz kuruluşlar burada ama onun dışında 125 sivil toplum kuruluşunu temsilen konuşacağım. Çünkü bu görüşleri onlarla paylaştık, hepsi bu görüşlere katıldıklarını, onay verdiklerini ifade ettiler.

Öncelikle Komisyonla aynı görüşte olduğumuzu belirtmek istiyorum, çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan, açılışta da çok güzel ifade ettiniz, özetlediniz. Sayın vekilimle (Nevzat Ceylan) otuz yıldır birlikteyiz kendisiyle; Türkiye’de doğa koruma tarihinde iz bırakan kişilerden biri, hâlâ bize destek veriyor, Türkiye’de doğanın koruması için büyük çabalar sarf ediyor. Biz kendisine sivil toplum kuruluşları adına da şükranlarımızı arz ediyoruz.

Ben Türkiye’nin biyolojik çeşitliliğiyle ilgili çok kısa bir not düşeceğim –neden önemli- daha sonra görüşlerimizi ifade edeceğim. Türkiye Avrupa Birliğine girerse ne olur biyoçeşitlilik açısından? Bu çok az konuşulan bir konu ama biraz önce Sayın Genel Müdür rakamları ifade etti, 12 bine yaklaşan bir bitki çeşitliliğimiz var bizim. Avrupa’daki toplam bitki sayısı 12 bin civarında. Bunlardan 4.500’ü Türkiye’ye özgü yani Türkiye’nin dışında başka herhangi bir ülkede bulunmuyor. Yani Türkiye Avrupa Birliğine girerse Avrupa’nın biyolojik çeşitliliğine bir 4.500 eklenecek, 16.500. Bir de Avrupa’da olmayan ama Türkiye’de olan 3 bin küsur bitki türü var. Bu nereden kaynaklanıyor? Kafkaslardan, “İran, Turan” dediğimiz Orta Doğu’dan kaynaklanan çeşitlilik, 3 bin bitki çeşidi ki bu da Avrupa’da yok. 3 bini de eklediğimiz zaman neredeyse Avrupa’daki bitki çeşitliliği sayısı neredeyse ikiye katlanacak. Türkiye böyle bir ülke, işte. “Türkiye için tarihî açıdan çok stratejik konuma sahiptir.” diyoruz; coğrafi açıdan da öyle, kültürel açıdan çok önemliyiz, çünkü dünyanın en eski yerleşimlerinden biri. Ama biraz önce ifade ettiğim üzere biyoçeşitlilik açısından da çok önemli bir ülkeyiz ve aynı zamanda çok stratejik bir konumdayız.

Yeryüzünde pek çok canlı türü varlığını sürdürebilmesi için Türkiye'ye muhtaç yani kuzeyimizde Rusya veyahut da Avrupa ülkeleri ne kadar tedbir alırsa alsınlar, göç sırasında Anadolu'da biz yeterince özeni göstermezsek, yaşam alanlarını korumazsak Avrupalının çabası boşunadır veya Afrika ülkelerinin çabası boşunadır. Türkiye böyle bir ülke.

Biraz önce sayın vekilim Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığının kuruluşunu bize nakletti. O süreci iyi bilenlerden birisi de benim. Niye böyle bir şey oldu? Çünkü aynen bugün olduğu gibi Tarım Bakanlığı ile Orman Bakanlığı birleştirildi ve ilk akla gelen "Ne yapalım? Millî Parkları daire başkanlığı düzeyinde Orman Genel Müdürlüğünün altına yerleştirelim." Yerleştirildi ve olmadı. Çünkü ihtiyacı karşılamadı, yeni bir kurum ortaya çıktı, Özel Çevre Koruma Kurumu. Bugün Tabiat Varlıkları Koruma Genel Müdürlüğüyle yaşanan sıkıntıların temeli, aslında o gün Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğünün Tarım ve Orman Bakanlığı altında, Orman Genel Müdürlüğünün altında daire başkanlığı olarak yapılandırılmasıdır.

Çok uzatmayacağım, elimizde konuyla ilgili hazırladığımız dosyalar var. Bu dosyaları sayın milletvekillerimize ve Komisyon üyelerine vereceğiz. Ayrıca, bu konu gündeme geldiğinde, bizler 125 sivil toplum kuruluşu adına hem Tarım ve Orman Bakanımıza hem Çevre ve Şehircilik Bakanımıza hem de Sn. Cumhurbaşkanımıza görüşlerimizi içeren bir mektuplar da gönderdik.

Sıkıntı nereden kaynaklanıyor? Aslında buna değinilmedi. Geçtiğimiz yıl 7 temmuzda Tarım Bakanlığı ile Orman Bakanlığı birleştirildi. Bunun taşra teşkilatının yapılandırılması gerekiyor. Asıl sıkıntı buradan kaynaklanıyor. Ne olması gerekiyor? Biraz önce sayın vekilim ifade etti, Orman ve Su İşleri Bakanlığı bölge müdürlüğü düzeyinde teşkilatlandı. Doğru da bir teşkilatlanmadır. Neden? Çünkü, doğayı, ekolojik sistemleri idari sınırlarla sınırlandıramayız. İdari olarak sınırlandırdığımızda ne olur? Beyşehir Gölü'nde olduğu üzere gölü ikiye bölmek zorunda kalırız; yarısını Kızıldağ Millî Parkı yaparız, diğer yarısını Beyşehir Gölü Millî Parkı yaparız. Yarısı Isparta ili sınırları içinde yarısı Konya ili sınırları içerisinde, bu doğru değil. Olmadığı için de zaten bölge müdürlükleri olarak örgütlendi.

Mevcut durumda bizim idari yapılanmamıza göre düşünüldüğünde bölge müdürlüklerinin kapatılıp Doğa Koruma ve Millî Parkların Tarım İl Müdürlüğünün altında şube müdürlüğü olması gerekiyor. Ve bu sıkıntı bir yıldan daha fazla süredir taşrada yaşanıyor. Vali bey toplantı yapıyor, bölge müdürü neresinde oturacak bunun? Bölge müdürünün yeri yok orada. Normalde tarım il müdürlüğünün altında olması gerekiyor. Bölge müdürünü il müdürünün altında nasıl teşkilatlandıracaksınız, sıkıntı bu, olmuyor. Herkes biliyor ki Tarım ve Orman İl Müdürlüğünün altında Türkiye'nin doğa korumasını, millî parklarını yönetmek mümkün değil. Peki, ne yapılmalı? Doğa korumayı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının altına gönderelim. Yine il müdürlüğü olacak, biraz önce sayın vekilimin ifade ettiği gibi taşra teşkilatı yok. Nasıl yöneteceksiniz? Yine yönetemezsiniz. Onun için, yapılması gereken bir şey var, biraz önce siz de ifade ettiniz, sayın vekilim de ifade etti. Bu iki genel müdürlüğün birleştirilmesi gerekiyor. Doğa korumayla ilgili ne kadar kişi varsa, sadece sivil toplum kuruluşları değil, bilim insanları, Bakanlıkta çalışmış bu konuya emek vermiş insanların; hepsinin yıllardır hükûmetlerden bir beklentisi var: Doğa Korumayı tek çatı altında birleştirmek ve güçlü bir kurum hâline getirmek. Çünkü Türkiye'nin doğasını başka türlü korumak ve yönetmek mümkün değil, yönetemeyeceğiz.

İki kuruluş tek çatı altında bağlı kuruluş olarak birleştirilse önemli bir sorun yaşanmayacak. Çünkü, bölge müdürlüklerini kapatmaya gerek yok. İki genel müdürlük yukarıda birleştirilecek, bölge müdürlükleri varlıklarını koruyacak, onun altında il şube müdürlükleri, millî park müdürlükleri var, şeflikler var. Çevre ve Şehircilik Bakanlığında doğal sitlerle ve özel çevre koruma alanlarıyla ilgili görev yapan personelin bağlı kuruluşa nakli yapılacak.

Ben 45 yıldır çalışıyorum; bunun 30 yılı kamuda geçti, 15 yıldır da sivil toplum kuruluşundayım. Otuz yıldır doğa korumayla ilgiliyim, Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğüyken kuruma girdim. Peşinden Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı oldu, peşinden Çevre Bakanlığı oldu, Çevre ile Orman birleştirildi Çevre ve Orman Bakanlığı olduk, sonra Çevre ayrıldı Orman ve Su İşleri Bakanlığı oldu, sonra Tarım ve Orman Bakanlığı oldu. Bunların, bu birleşmelerin ve ayrılımların çok önemli bir kısmını yaşamış birisiyim, Nevzat Bey de yaşamıştır, Hüsrev Bey de ikisi de eski genel müdürlerimiz. Şu anda burada olan Bakanlığımızda çalışan arkadaşlar da yaşamıştır. Ben şöyle tanınıyorum: Bir kurumu birleştirip ayırdığınız zaman 7,8 şiddetinde deprem olur ya o kurumdaki etkisi o kadar oluyor. Bakın, kurumun hafızası kayboluyor, aracı gereci, yetişmiş personeli kayboluyor. Eğer bu kararname Sayın Cumhurbaşkanı tarafından onaylanırsa en fazla altı ay gider, altı ay sonra bundan geri dönülür ama ne olur? Ben rakamları aldım Genel Müdürlüğümüzden, 484 tane aracı var şu anda fiilî olarak taşrada görev yapan. Bir hafta sonra Orman Genel Müdürlüğünün altına daire başkanlığı olarak verilsin, bu araçlardan hepsi darmaduman olur. 5 bine yakın personeli var. Bunun 4 bin küsuru... Doğa Koruma ve Millî Parklarda çalışmış ve çok kalifiye, çok tecrübeli, çok bilgili insanlar, bunlar dağılır. Altı ay sonra doğru yolu bulup yeniden bu 2 Genel Müdürlüğü birleştiresek de bu insanları, bu altyapıyı, aracı gereci, bilgisayarı, ne düşünürseniz, masası, sandalyesini bir araya getirmek mümkün değil. İşte 7,8 şiddetinde deprem budur.

Tasarruf sağlayacağız. Bakın, biraz önce sayın vekilim ifade etti, özel çevre koruma alanlarının ve sit alanlarının, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğünün biraz önce yansıda gösterdiği millî parkların, tabiat koruma alanlarının, tabiat parklarının, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarının yüzde 44'ü ile çakışıyor. Biraz önce Sayın Genel Müdür yansıda Türkiye'nin biyoçeşitlilik envanterinden bahsetti. Bu sene 81 il tamamlanacağını ifade etti. Gerçekten çok değerli bir çalışma oldu, ama biliyor musunuz, aynı dönemde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi için biyolojik çeşitlilik araştırması yaptırdı. Her iki çalışma da bizim vergilerimizle toplanan paralar harcanarak yapılıyor. Aynı ilde, aynı anda en az 9-10 bilim insanı araştırma yapıyor ama birbirinden habersiz. Bu sadece bir örnek, onlarca örneği var. Biraz önce yine Dalyan İztuzu'ndan bahsedilirken, o günkü Millî Parklar Daire Başkanlığı tarafından geciktirildi ve yahut da kabul görmedi o günkü yönetim tarafından.

Son beş altı yıldır biz millî park ilan edemiyoruz. Onu bırakın, planlar onaylanamıyor. Niye? Ben bunu Sayın Bakana, İdris Güllüce'ye sormuştum bir toplantı da "Tarım ve Orman Bakanlığının bir yetersizliği mi var ki yaptırdığı planları onaylayamıyor da Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sunuyor, orası da Hükûmete sunuyor?" diye. Bunlar hep eksiklerimiz, yanlışlarımız. Bu durum hem çalışanlarda, hem kamuoyunda usandıracak, bıktırarak düzeyde bir bürokrasi yaratıyor. Bundan kurtulmamız lazım. Kurtulmanın yolu... Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey yok; Amerika'da da tek bir kurumdadır doğa koruma, Fransa'da da İsviçre'de de Uganda'da da

Mısır'da da. Biz de bir tarafta Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, bir tarafta Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. İki genel müdürlüğün görev ve sorumluluklarını incelediğimde, şuna benzetmişim: Hani, baba ölür de kardeşler tarlayı böler ya, ip çekerler; inanın ki görevler, yetkiler ve alanlar ip çekilmiş gibi ikiye bölünmüş. Bakın, bu ülkede muhalefet ve iktidar tabiat ve biyoçeşitliliği koruma tasarısının kanunlaşmasında birleşti, sivil toplum kuruluşları da birleşti. O gün Sayın Bakanımızla (Sn. Veysel Eroğlu ile) toplantı yaptık, bir tek cümle “üstün kamu yararı” hariç tamamında görüş birliğine vardık. Ertesi gün o konuda da uyum sağlandı. Mecliste çalıştık, muhalefetiyle, iktidarıyla anlaştık; o kadar ki hangi önergeyi hangi parti verecek tamamında görüş birliği sağlandı. Ertesi gün Genel Kurula gelebilseydi belki bir günde veya iki günde çıkacaktı. Bugün Türkiye'nin Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliğini Koruma Kanunu olacaktı. Ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığı karşı çıktı. Niye? “Yetkimi paylaşmam.” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı böyle bir tasarıyı getirmiş olsaydı eminim ki aynı şekilde “Yetkiyi paylaşmam.” diye diğer taraf çıkacaktı ortaya. Bu doğru değil, bu yanlış.

Bizim sivil kuruluşları olarak Komisyondan ısrarla, arzuyla isteğimiz, beklentimiz, iki genel müdürlüğün birleştirilmesidir. Her iki bakanlıkta da bugün bir anket yapılsın “Bu kurum nasıl olmalıdır?” diye tek bir soru sorulsun, hemen herkes şu cümleyi söyleyecektir: “iki genel müdürlük tek çatı altında birleştirilmelidir ama ne olur bağlı kuruluş olsun.”

Sayın Başkan ben Bakanlık yetkililerine bu konuda “Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?” sorusunu sormam. Çünkü, bu konuya vâkıf olan herkes, Sayın Başkan, sizin başlangıçta ifade ettiğinizi arzu ediyor, istiyor. İki şeyi de ifade edeyim. Eğer Hükûmetimiz doğa korumayla ilgili güçlü bir kuruluş ihdas ederse ve bu bağlı kuruluş olursa hem ulusal düzeyde de çok büyük itibar görecektir, hem de uluslararası düzeyde çok büyük itibar göreceğiz.

Bunun mutlaka olması gerekiyor. Ufak bir şey söyleyeceğim ve bitiriyorum. Bundan altı ay kadar önce Devlet Su İşleri Bölge Müdürüyle oturuyorum Eskişehir'de, “Ne düşünüyorsunuz bu birleşmeyle ilgili?” dedim, “Bize ne ya? İsterlerse bizi Ulaştırma Bakanlığına bağlasınlar. Bizim sandalyemiz yerinden oynamaz.” dedi. Çünkü bağlı kuruluş, tüzel kişiliği var, özel bütçesi var. Biyoçeşitliliğin bu kadar zengin olduğu, güçlü olduğu, etkili olduğu bir ülkede bugünkü yapısıyla Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü -sıraladılar- çok güzel çalışmalar yapıyorlar, takdire şayan ama daha fazlasının yapılmasını hak ediyor bu ülke. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı açısından da böyle. Bakın, Çevre ve Şehircilik Bakanlığını biz şunun için eleştiriyoruz: Doğal siteleri ilan ediyor, bugün itibarıyla 2.300 küsur doğal sit var bu ülkede- doğru veya yanlış, doğal siteleri ilan ediyor, arkasını dönüp gidiyor. Bir ilke kararı var. Bir ilke kararıyla Tuz Gölü'nü yönetmeye çalışıyoruz, aynı ilke kararıyla Aladağları yönetmeye çalışıyoruz, ikisi de doğal sit. Böyle bir koruma anlayışı dünyanın hiçbir tarafında yok. Hem Çevre ve Şehircilik Bakanlığını bu sıkıntıdan kurtarmış olacağız hem de diğer tarafı. Tek çözüm, tekrar ısrarla, ne olur Komisyonumuz bu konuda destek versin, karar alsın ve hatta, tek tek Komisyon üyelerimizden de muhalefetinden de iktidarından da... Çünkü bunu ben siyaset konusu olarak da görmüyorum Sayın Vekilim, bu “siyaset üstü bir konu” dedi. Yani şuradaki sivil toplum kuruluşlarından hepimiz belki farklı siyasi görüşlerdeniz ama yıllardır aynı yolda yürüyorsak bunun bir tek nedeni vardır, bu konu siyaset üstü olmasıdır. Çevrenin siyaseti olmaz, doğa korumanın siyaseti olmaz.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.